

Jednací řeč

viz Jazykové právo.

Jednota bratrská

viz Evangelické církve.

Jedy

viz Obchod léčivý a jedy.

Jméno.

I. Úvod. — II. Nabývání j-a. — III. Změna j-a. — IV. Ochrana j-a. — Literatura.

I. Úvod. J. znamená označení, kterým se od sebe liší osoby fyzické, osoby právnické a jiné kolektivity jakož i věci. Předmětem následujících úvah je hlavně j. jako označení, kterým se od sebe odlišují osoby fyzické. Je vyhrazeno zvláštním heslům pojednati na př. o j-u obcí a vůbec samosprávných svazů, o j-u spolků a jiných sdružení.

J. osob fyzických skládá se ze j-a rodného (křestního, předního) a příjmení (j-a rodinného). Na správném užívání j-a jest interesován netoliko majitel j-a resp. ti, kdož s ním přicházejí do právního styku, nýbrž — a to v první řadě — stát sám. Veřejný zájem tu prevaluje. Plyne tedy jaksi z povahy věci, že předpisy upravující užívání j-a tvoří součást objektivního práva veřejného, takže by bylo třeba jasných ustanovení, abychem práva a povinnosti souvisící s užíváním j-a mohli pojímati jako práva a povinnosti soukromé. Pouhá skutečnost, že by se úprava j-a nalézala v občanském zákoníku, by sama o sobě ještě nestačila k úsudku, že užívání j-a se stalo institutem práva soukromého, protože v o. z. o. jsou také předpisy zřejmě veřejnoprávní. Třetí novela k o. z. o. dostala však určité otázky se j-em souvislé na koleje práva občanského a soudní příslušnosti. N. s. s. v nálezu Boh. adm. 7596 vyslovil na základě usnesení odborného plenu: politické úřady v zemích historických nejsou příslušné věcně rozhodovati o nároku rozloučeného manžela, aby rozloučené manželce bylo zakázáno užívatí jeho j-a. Jinak Boh. adm. 184. Jiné stránky užívání jména zůstaly však ovládány právem veřejným. Zračí se to zejména v tom, že vůči státní moci musí občan užívatí správného j-a (srov. § 320 e trest. zák. z 1852), nemůže se svého j-a vzdátí resp. je měniti bez ingerence státních úřadů. Tyto úřady mají z moci úřední bděti nad tím, aby zápisy v ma-

trikách (o křtech a o sňatcích) byly správné — Budw. A: 3901, 5889, také Budw. A 224.

V Rakousku byla úprava j-a inaugurována patentem z 3. II. 1776, který zdůraznil veřejný zájem na úpravě (Stern). Další ustanovení jsou dvojího druhu. Jednak týkají se vedení matrik, jednak řeší přímo otázky, jak se nabývá j-a a jak je lze měniti. Mezi těmito je zvláště uvést židovské normy Josefa II. z r. 1787. Patent z 23. VII. 1787 (č. 698 sb. z. s.) nařídil, že židé musí si do určité doby zvoliti příjmení (což dosud u nich nebylo zvykem) a německá rodná j-a a podržeti je po celý život. Dvor. dekret z 12. XI. 1787 (č. 746 sb. z. s.) zavedl seznam příslušných německých jmen rodných pro obojí pohlaví. Tyto předpisy o rodných j-ch pokládají se za zrušené zákł. zákonem o všeobecných právech občanských č. 142/1867 ř. z., jinak vid. spr. s., viz níže. Ustanovení o nabývání j-a nalézáme v o. z. o., o změně j-a jedná níže rozebíraný dvor. dekret 1826. Podnět k přechodné úpravě zavedla doba světové války — srov. Gronner. Výnosem ministerstva spravedlnosti z 24. V. 1917 byly zemské úřady poukázány povolovati ženám a dívkám, které byly zasnoubeny s vojínem, padlými ve válce, aby užívaly j-a svých snoubenců; úřady je měly oslovovati „paní“. Republikánský, podivně stylisovaný zákon č. 61/1918 Sb. zrušil šlechtictví a řády; zákon č. 243/1920 Sb. zavedl trestní sankci na jednání proti zákonu č. 61/1918 Sb. Bylo uznáno, že j. z Lobkovic neznámá j-a šlechtického, nýbrž je pouhým označením původu. Se změnami poměry souvisí také zákony č. 266 a 267/1920 Sb. Srov. kromě toho zák. č. 479/1921 Sb. o ochraně znaku a názvu červeného kříže, č. 304/1924 Sb. o zřizování a rozšiřování pivovarských podniků v obcích sousedících s městem Plzní, č. 297/1921 Sb. o povinném známkování chmele, č. 5/1924 Sb. o označování původu zboží a j.

Jiří Hoetzel.

II. Nabývání j-a.

A. Jména rodinného.

a) Manželské děti a rovněž děti, narozené v manželství putativním (srov. § 160 o. z. o.) nabývají j-a svého otce (§ 146 o. z. o.); byli-li arcí jejich manželský původ s úspěchem popřeh (§§ 156 až 159 a o. z. o., nov. III., § 7 a 8), musí dítě odložit j. manžela své matky a přijmouti její j. rodinné.

Shodně na Slovensku (srov. Fodor: „Magyar magánjog“ [Uherské soukromé právo], sv. I., str. 464).